

पिंपळनेर जिल्हा परिषद गटात माजी खासदार प्रितमताई मुंडे यांचा वाढदिवस उत्साहात साजरा -रामदास नाना बडे

रायमोहा(प्रतिनिधी)

शिरूर कासार तालुक्यातील पिंपळनेर जिल्हा परिषद गटाचे अभ्यास कार्यतत्पर जिल्हा परिषद सदस्य रामदास नाना बडे यांनी बीड लोकसभेच्या माजी खासदार तथा आहिल्यानगर -बीड-परळी रेल्वेच्या शिल्पकार डॉ प्रितमताई गोपीनाथराव मुंडे यांचा वाढदिवस साजरा करताना जिल्हा परिषद गटात मोठ्या उत्साहात साजरा करण्यात आला यामध्ये जिल्हा परिषद शाळा दहिकळेवस्ती येथील विद्यार्थी यांना वही,पेन,गणवेश,ट्राफी ,खाऊचे वाटप करण्यात आले अनावश्यक खर्चाला फाटा देत जिल्हा परिषद सदस्य रामदास नाना बडे यांनी खासदार प्रितमताई गोपीनाथराव मुंडे यांचा अगळा वेगळा वाढदिवस साजरा केला व गेल्या सात वर्षांपासून गरीब विद्यार्थी यांना माजी खासदार प्रितमताई मुंडे यांच्या वाढदिवसाचे औचित्य साधून शालेय साहित्य वाटप करून प्रोत्साहन देत असतात खासदार प्रितमताई गोपीनाथराव मुंडे यांचा वाढदिवस विद्यार्थी यांना शालेय साहित्य वाटप करून केल्याबद्दल खुद्द माजी खासदार प्रितमताई गोपीनाथराव मुंडे यांनी जिल्हा परिषद सदस्य रामदास नाना बडे यांचे भ्रमणधनीवर सपके करून कौतुक केले आहे

बीड (महाराष्ट्र)	सायं.दैनिक	मराठी	वर्ष -०२	अंक -१५४	मंगळवार दि.१८ फेब्रुवारी २०२५	आरएनआय -एमएचएमएमआर/२०२३/८३९६५	किंमत ३ रु	। पाने ४
Beed (Maharashtra)	Daily Evening	MARATHI	Year-02	Issue -154	TUESDAY DT.18 FEBRUARY 2025	RNI : MAHMAR/2023/83965	PRICE - 3 RUPEES	PAGES - 4

दुसऱ्यांदा गुन्हा केला तर कडक कारवाई होईल:१५० कुरब्यात गुन्हेगारांना दिली तंबी

पोलिस अधीक्षक नवनीत काँवत अॅक्शन मोडवर

बीड /प्रतिनिधी

बीडचे पोलिस अधीक्षक नवनीत काँवत वशान मोडवर आले आहेत. नवनीत काँवत यांनी हत्येचा प्रयत्न करणाऱ्या जिल्ह्यातील जवळपास दीडशे आरोपींना तंबी दिली आहे. या सर्व आरोपींना पोलिस अधीक्षक कार्यालयात बोलावण्यात आले होते. यावेळी नवनीत काँवत यांनी दुसऱ्यांदा गुन्हा करू नका, अन्यथा कडक कारवाईला सामोरे जावे लागेल, असा थेट इशारा दिला आहे.

पोलिस अधीक्षक नवनीत काँवत यांनी यापूर्वी वाळू माफियांना इशारा दिला होता. त्यानंतर त्यांनी कुरब्यात गुन्हेगारांना तंबी दिली आणि आता हत्येचा प्रयत्न करणाऱ्या आरोपींना देखील कारवाईचा इशारा दिला आहे. दुसऱ्यांदा गुन्हा केला तर कारवाईला सामोरे जावे लागेल असा इशारा नवनीत काँवत यांनी या गुन्हेगारांना दिला आहे.

दरम्यान, आता बीड जिल्हा कारागृहाचे

स्ट्रक्चरल ऑडिट केले जाणार आहे. याच कारागृहात संतोष देशमुख हत्या प्रकरणातील आरोपी वाल्मीक कराडला कोठडीत ठेवण्यात आले आहे. देशमुख हत्या प्रकरणाचा तपास करणाऱ्या एसआयटीने बीड जिल्हा कारागृहाचे स्ट्रक्चरल ऑडिट करण्याच्या सूचना दिल्या आहेत. याच अनुषंगाने सोमवारी पोलिस अधीक्षकांच्या टीमने या संदर्भात आढावा घेतला आहे. दहा ते बारा बाबींवर कारागृहाचे ऑडिट होणार आहे. बीड जिल्हा कारागृह निजामकालीन असून इमारत कमकुवत आहे. कारागृहातील सीसीटीव्हीचे नूनीकरण करायचे आहे. त्याबरोबरच सुरक्षा यंत्रणा देखील अद्यावत गरजेचे असल्याचे म्हटले आहे.

बीड जिल्ह्यातील मसाजोगचे सरपंच संतोष देशमुख यांच्या हत्या प्रकरणातील काही आरोपी

अद्यापही फरार आहेत. यावर मंत्री पंकज भोयर यांना विचारले असता या प्रकरणातील जवळजवळ सर्व आरोपींना अटक झालेली असून फरार आरोपींचा शोध सुरू आहे. तर या प्रकरणावर गृह विभाग अत्यंत गंभीर असून योग्य पद्धतीने चौकशी सुरू आहे. अशी प्रतिक्रिया मंत्री भोयर यांनी दिली.

भाजप आमदार सुरेश धस यांनी देखील फरार आरोपी कृष्णा आंधळे याच्याविषयी भाष्य केले आहे. पत्रकारांशी बोलताना सुरेश धस म्हणाले, कृष्णा आंधळे संभाजीनगर येथे पोलिस भरतीची तयारी करत होता. नंतर तो गुन्हेगारीकडे वळला. जे काही गुन्हे त्याने केले आहे या गुन्ह्यामध्ये तो या पूर्वी सुद्धा घरादाराची फिकीर न करता बाहेर पडला आहे. माझी सुद्धा इच्छा आहे तो लवकरात लवकर सापडला पाहिजे. तेवढाच एक कोकळ बाळ यातला शिल्पक राहिला आहे. आतापर्यंत ९ आरोपी ३०२ मध्ये आत गेले आहेत.

आगामी महापालिका निवडणुकीत भाजपाचा स्वबळाचा नारा?

अमित शाहांच्या निर्णयाकडे लक्ष

प्रतिनिधी । मुंबई

३ महिन्यांपूर्वी राज्यात झालेल्या विधानसभा निवडणुकीत भाजपानेमहायुतीत निवडणूक लढवून १३२ जागांपर्यंत मजल मारली आहे. मागील काही काळातला भाजपासाठी हा ऐतिहासिक विजय आहे. त्यामुळे नेत्यांचा उत्साह वाढलेला आहे. त्यातच येणाऱ्या महापालिका निवडणुकीत पक्षाने स्वबळावर निवडणूक लढवावी असा सूर नेत्यांमध्ये पाहायला मिळत आहे. अलीकडेच भाजपाच्या कोअर कमिटी बैठकीत वरिष्ठ नेत्यांनी स्थानिक स्वराज्य संस्थांच्या निवडणुकीत महायुती नको तर स्वबळावर निवडणूक लढवू असे मत व्यक्त केले आहे.

सूत्रांनुसार, राज्यातील नेत्यांच्या या मताला मुख्यमंत्री देवेंद्र फडणवीस यांचीही सहमती असल्याचे बोलले जाते. २२ फेब्रुवारीला केंद्रीय गृहमंत्री अमित शाह पुणे दौऱ्यावर आहेत

यावेळी फडणवीस आणि शाह यांच्यात यावर सविस्तर चर्चा होण्याची शक्यता आहे. भाजपाच्या स्वबळाच्या योजनेमुळे एकनाथ शिंदेच्या शिवसेनेत खळबळ माजली आहे. महायुतीतील तिन्ही पक्षांनी एकत्रितपणे निवडणूक लढवायला हवी, एकट्याने निवडणूक लढवल्यामुळे त्याचे नुकसान महायुतीत सहभागी सर्व पक्षाला होऊ शकते असे उपमुख्यमंत्री एकनाथ शिंदे यांनी सांगितले आहे.

शिंदे-फडणवीसामध्ये संघर्ष ?

महायुती सरकारच्या स्थापनेपासून अनेकदा एकनाथ शिंदे यांच्या नाराजीच्या बातम्या झळकल्या आहेत. सुरुवातीला मुख्यमंत्रिपदावरून एकनाथ शिंदे नाराज असल्याचे समोर आले. महायुतीत सर्वाधिक जागा जिंकून भाजपाने मुख्यमंत्रिपदावर दावा केला. देवेंद्र फडणवीस मुख्यमंत्री असतील हे नेते बोलू लागले. त्यानंतर सरकार स्थापनेत उपमुख्यमंत्रिपद घ्यायचे की नाही यावरूनही एकनाथ शिंदेंनी शेवटपर्यंत ठोस निर्णय घेतला नाही.

आता सरकारमध्येही या दोन्ही नेत्यांमध्ये छुपा संघर्ष सुरू असल्याचे राजकीय वर्तुळात चर्चा आहे.दरम्यान, स्वबळावर लढायला आमची काही हकत नाही. आम्ही कमजोर नाही. आम्ही आमचे लढू शकतो. मात्र आपापल्या वादविवाद होऊ नयेत. संघर्ष होऊ नये ही त्यामागची भूमिका आहे अन्यथा स्वबळावर प्रत्येकजण लढू शकतो. येणाऱ्या निवडणुका महायुतीत लढवाव्यात ही शिवसेनेची भूमिका आहे. काही ठिकाणी कार्यकर्त्यांचा आग्रह असला तरी महायुतीत न लढण्याचा परिणाम मतदारांवर होतो हे अनुभवले आहे. स्थानिक पातळीवर निर्णय व्हायला लागले तर युती होणार नाही असे चित्र दिसते. त्याचा भाजपा प्रदेशाध्यक्ष बावनकुळेंनी गांधीयाने विचार केला पाहिजे.महायुतीत लढलो तर महायुती म्हणून मतदार सोबत राहतील असे शिवसेना मंत्री संजय शिरसाट यांनी भूमिका मांडली आहे.

विजयसिंह पंडित यांच्या १००

दिवसाचा लेखा जोखा....!

प्रचंड विश्वासाचे शतक पूर्ण....!

प्रतिनिधी । गेवराई

गेवराई विधानसभा मतदारसंघाचे कार्यतत्पर आमदार विजयसिंह पंडित हे विजयी झाल्यापासून त्यांनी मा. आ.अमरसिंह पंडितांच्या मार्गदर्शनाखाली मतदारसंघांमध्ये विकास कामांसह प्रशासकीय बैठकांचा धडाका लावला आहे.अवघ्या शंभर दिवसांमध्ये त्यांनी विकास कामांसह कृषी,आरोग्य, सिंचन, यासह विविध विषयांमध्ये चांगले काम केले आहे. त्यांना आमदार होऊन शंभर दिवस

पूर्ण झाले आहेत या कार्यकाळात केलेल्या कामांचा लेखा जोखा शनिवारी गेवराई येथे आयोजित सदस्य नोंदणी अभियान व पदाधिकाारी मेळाव्यात मा.आ.अमरसिंह पंडित यांनी उपस्थितांसमोर मांडला आहे.

गेवराई विधानसभा मतदार संघाचे आमदार विजयसिंह पंडित यांनी आमदार झाल्यानंतर शंभर दिवसांमध्ये अत्यंत चांगली कामगिरी केली आहे.त्थांच्या माध्यमातून विकासपरव सुरू असल्याचे चित्र मतदार संघात पहावयास मिळत आहे.

बीडमध्ये काहीही घडू शकतं! जिल्हाधिकाऱ्यांची गाडी जप्त

राज्याच्या राजकारणात बीड जिल्हा सर्वाधिक चर्चेत आहे. बिहारलाही लाजवेल असे गुन्हेगारी कारनामे बीडमध्ये सर्रास होत असल्याचे समोर येत आहे. येथील सरपंच संतोष देशमुख यांच्या निर्गूण हत्याकांडाने जिल्हाच नाही तर महाराष्ट्र हादरला. या प्रकरणात मंत्री धनंजय मुंडे यांच्या राजीनाम्यासाठी दबाव वाढत आहे. बीडमध्ये कधी काय घडेल याचा नेम नाही. बीडचे राजकारण आणि प्रशासन एका व्यक्तीच्या इशान्यावर हलत असं म्हटलं जातं. मात्र बीड जिल्हा प्रशासन ज्यांच्या इशान्यावर चालतं, त्यांच्यावरच कारवाईचा बडगा उगारण्यात आला आहे. बीडचे जिल्हाधिकारी अविनाश पाठक यांची शासकीय गाडी जप्त करण्याचे आदेश कोर्टाने दिले आहेत. या आदेशाची अंमलबजावणीही तडकाफडकी करण्यात आली आहे.

बीड जिल्ह्यातील वडवणी तालुक्यातील चिखल बीड येथे १९९८ मध्ये लघु सिंचन प्रकल्प उभारण्यात आला होता. या प्रकल्पासाठी तीन

शेतकऱ्यांच्या जमिनी संपादित करण्यात आल्या होत्या. त्या शेतकऱ्यांना तुटपुंजा मोबदला देऊन त्यांची बोळवण करण्यात आली होती. त्यामुळे शेतकऱ्यांनी न्यायालयात धाव घेतली. १९९८ पासून संपादित केलेल्या जमिनीचा मावेजा अद्याप मिळालाच नाही. त्यामुळे शेतकऱ्यांना ३२ लाखांची भरपाई देण्याचे आदेश माजलगाव सत्र न्यायालयाने दिले. कोर्टाच्या आदेशानंतरही शेतकऱ्यांना त्यांचा हक्काचे पैसे मिळाले नाही. नऊ वर्षांपासून जिल्हाधिकारी आणि तहसिलदारांच्या कार्यालयाच्या खेट्या घालूनही पैसे मिळत नसल्याने शेतकरी हातबल झाले होते. शेतकऱ्यांनी अखेर कोर्टात धाव घेतली. कोर्टाने शेतकऱ्यांच्या न्याय मागण्या मान्य करत त्यांच्या बाजूने निकाल दिला. कोर्टाने शेतकऱ्यांच्या बाजूने निकाल दिल्यानंतरही प्रशासनाला जाग आली नाही. त्यांनी कोर्टाच्या आदेशाचे पालन केले नाही. शेतकऱ्यांना बीड प्रशासन काय करू शकते याचे जीवंत उदाहरण देत कोर्टाच्या आदेशाकडे सपशेल दुर्लक्ष केले.

शेतकऱ्यांना त्यांचा मोबदला दिलाच नाही. शेतकऱ्यांनी पुन्हा कोर्टाचे दार ठोठावले. कोर्टाने त्यांचे सर्व म्हणणे ऐकून घेतले. संपूर्ण प्रकरण समजून घेत कोर्टाने बीड जिल्हाधिकाऱ्यांची गाडी जप्त करण्याचे आदेश दिले. त्यानंतर आज बीडचे जिल्हाधिकारी अविनाश पाठक यांची धावती कार अडवून जप्त करण्यात आली. माजलगाव कोर्टाच्या या आदेशाने बीडच्या इतिहासात आणखी एक नवा अध्याय लिहिला गेला. बीडच्या जिल्हाधिकाऱ्यांची गाडी इतिहासात प्रथमच जप्त करण्यात आली. बीडचे पालकमंत्री अजित पवार आहेत. त्यांनी बीडचे पालकत्व घेतले आहे. त्यानंतर दुसऱ्याच आठवड्यात बीड जिल्हाधिकाऱ्यांची गाडी कोर्टाने जप्त करून कोर्टाच्या आवारात आणून ठेवली आहे. कोर्टाने काही दिवसांची मुदत जिल्हा प्रशासनाला दिली आहे. निर्धारित मुदतीमध्ये शेतकऱ्यांना त्यांचा मावेजा दिला गेला नाही तर कोर्ट गाडीचा लिलाव करण्याचे आदेश देण्याची शक्यता आहे.

आर्ट ऑफ फन अकॅडमीचा सन्मान सोहळा उत्साहात साजरा..!

गेवराई (प्रतिनिधी)

गेवराई शहरातील सुप्रसिद्ध आर्ट ऑफ फन अकॅडमी ने यावर्षी घेण्यात आलेल्या राज्य बालनाट्य स्पर्धेत यश मिळवले व चंपावती महोत्सव उपमुख्यमंत्री एकनाथजी शिंदे महाकरंडक २०२५ चा जोडी नृत्यमध्ये प्रथम, द्वितीय, तृतीय पारितोषिकांसह नृत्य प्रकारामध्ये जिल्ह्यातील सर्वोच्च बेस्ट डान्स टीचरच्या दोन्ही पुरस्कार मिळवत बहुमान मिळवला. त्याबद्दल आर्ट ऑफ फन अकॅडमी गेवराई येथे साई सेवाभावी संस्थेच्या वतीने सहभागी व विजेते स्पर्धकांचा सन्मान करण्यात करण्यात आला. यावेळी प्रमुख पाहणे म्हणून सी रत्नमाला (नानी) मोटे, सी.माधुरी कुरकुटे,शाहिदा श्री.बापु सोनवणे, पत्रकार तथा ड. शेख हारून, उपस्थित होते. सविस्तर वृत्त असे की दि. १ फेब्रुवारी २०२५ पासून ते ८ फेब्रुवारी २०२५ पर्यंत बीडमध्ये ९ दिवसीय जिल्हास्तरीय चंपावती महोत्सव उपमुख्यमंत्री एकनाथजी शिंदे महाकरंडक २०२५ चे आयोजन करण्यात आले होते. या स्पर्धेचा बक्षीस वितरण सोहळा दि ०८ फेब्रुवारी २०२५ रोजी प्रतिष्ठित मान्यवर, शिक्षक, स्पर्धक व पालकाला उपस्थितीमध्ये भव्य दिव्य सोहळा संपन्न झाला. चंपावती महोत्सवामध्ये नृत्य, एकपात्री अभिनय, गायन, चित्रकला आणि रांगोळी आदी स्पर्धा ठेवण्यात आल्या होत्या तर परळी, अंबाजोगाई, शिरूर कासार,बीड आणि गेवराई तालुका तर जिल्ह्यातून एकूण १४००० हजार पेक्षा अधिक विद्यार्थ्यां स्पर्धकांचा समावेश झाला होता. या सर्व स्पर्धेचा बक्षीस वितरण सोहळात बीड जिल्ह्याचा बेस्ट डान्स टीचर पुरस्काराने

साई सेवाभावी संस्था, कोळगाव यांनी केला बाल कलावंतांचा सन्मान

दिपक गिरी सर व शिवकुमार सोनवणे सर यांना सन्मानित करण्यात आले. तसेच, पहिली ते तिसरी गटात, श्लोक मानधने याने एकपात्री अभिनय स्पर्धेत तृतीय क्रमांक मिळवला तर, जोडी नृत्य मधे श्लोक मानधने व स्वरा झेंडेकर यांना उनेजार्थ पारितोषक प्राप्त झाले., आरोही वाघमारे व विदिशा जाधव यांना द्वितीय तर अनंवी खेरे व राधिका मोटे यांना प्रथम पारितोषिक प्राप्त

झाले. तर, चौथी ते सहावी गटात ज्ञानदा जोशी व हिर सोनाप्रा यांना द्वितीय पारितोषिक मिळाले तर, आयुष कांडेकर व काव्या मुदंडा यांना तृतीय पारितोषिक मिळाले. व मनमथ वादवाणी व आर्या वाकर यांना उनेजार्थ पारितोषिक मिळाले.तसेच एकपात्री अभिनय स्पर्धेत,ज्ञानदा जोशी हिला द्वितीय, काव्या मुदंडा द्वितीय, तर श्लोक मानधने ला तृतीय पारितोषिक मिळाले. तसेच वैयक्तिक नृत्य स्पर्धेत, काव्या मुदंडा व अंघोरी मुदंडा यांना परीक्षक पसंती पुरस्कार प्राप्त झाला. व वयस्किक गीत गायन स्पर्धेत उमंग सोमाणी याला उनेजार्थ पारितोषिक मिळाले तर फॅमिली नृत्य स्पर्धा मधे मानधने परिवार व कांडेकर परिवार यांना पुरस्कार प्राप्त झाला. तसेच समूह नृत्य मधे दिपक गिरी सर व जोडी नृत्य मधून शिवकुमार सोनवणे सर यांना जिल्यातील प्रतिष्ठित समजला जाणारा बेस्ट डान्स टीचर पुरस्काराने विविध मान्यवरांच्या उपस्थितीत सन्मानित करण्यात आले. तसेच राज्य बालनाट्य स्पर्धेत उत्तम अभिनयासाठी युवराज घाडगे व विशेष सहकार्यासाठी विवेक शर्मा याला विशेष पुरस्काराने सन्मानित करण्यात आले.हा कार्यक्रमाले सुत्रसंचालन तथा नियोजन रोहित पुराणिक सर यांनी केले. ह्या यशाबद्दल आर्ट ऑफ फन अकॅडमी मधील सर्व विद्यार्थी पालक व शिक्षकांवर सर्वस्वातून अभिनंदनाचा वर्षाव सुरू आहे.तसेच हा कार्यक्रम यशस्वी होण्यासाठी श्री.गणेश अवतकर सर, व साई सेवाभावी संस्था कोळगाव, ता.गेवराई जि.बीड यांनी मार्गदर्शन तथा सहकार्य केले.

असीम साहस, दुर्दम्य इच्छाशक्ती आणि शून्यातून विश्व निर्माण करण्याची क्षमता असलेले छत्रपती शिवाजी महाराज

छत्रपती शिवाजी महाराज जयंती हा महाराष्ट्रातील एक प्रसिद्ध सण व उत्सव आहे . शिवजयंती हा सण मराठा साम्राज्याचे संस्थापक छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या जन्मदिवसानिमित्त महाराष्ट्र सरकारने निश्चित केल्याप्रमाणे . १९ फेब्रुवारी रोजी महाराष्ट्रभर साजरा केला जातो . महाराष्ट्राबाहेरही काही ठिकाणी हा उत्सव साजरा केला जातो . सर्वात अगोदर महात्मा ज्योतिबा फुले यांनी शिवजयंती साजरी केली.

शिवजयंती साजरी करण्यामागचा उद्देश असा की छत्रपती शिवाजी महाराजांचे विचार समाजातल्या प्रत्येकापर्यंत पोहोचावेत . १८९५ मधे लोकमान्य टिळकांनी शिवजयंती उत्सव सुरू केला . जनतेने एकत्र येऊन अशा उत्सवांच्या निमित्ताने राष्ट्रप्रेम जागवावं आणि त्याचा वापर ब्रिटिशांविरुद्ध लढा देण्यासाठी करावा असा हेतू यामागे होता . सुरुवातीच्या काळात शिवजयंती फक्त महाराष्ट्रात साजरी होत होती . परंतु २० व्या शतकाच्या पहिल्या दशकात शिवजयंतीचा उत्सव बंगालमध्ये जाऊन पोहोचला .

बंगालमध्ये शिवजयंतीची सुरुवात करण्याचे श्रेय ’ सखाराम गणेश देऊस्कर ’ यांना जाते . ते लोकमान्य टिळकांचे अनुयायी होते . देऊस्कर जन्माने महाराष्ट्रीयन , परंतु बंगालमध्ये स्थायिक होते . शिवरायांच्या प्रेरणेने ब्रिटिशांविरोधात जनमत तयार करण्यास या उत्सवाची बरीच मदत झाली .

रवींद्रनाथ टागोर यांनीही त्याकाळी ’ शिवाजी उत्सव ’ नावाची कविता लिहून शिवाजी महाराजांची स्तुती केली . त्यांच्या त्या कवितेत ते म्हणतात – हे शिवाजीराजा हा देश स्वतंत्र करण्याचा विचार तुमच्या मनात स्फुरला तेव्हा माझी बंगभूमी मूक राहिली . पण तुम्ही दिलेला स्वातंत्र्यप्रेरकतेचा मंत्र कायम आमच्या मनात तेवत राहील .

लोकमान्य टिळकांनी शिवजयंती साजरी करण्याचा पायंडा पाडला आणि पूर्ण महाराष्ट्रात

शिवजयंती जोरदार साजरी होऊ लागली . इंग्रजांच्या विरोधात तरुणांची एकी होणं आणि तरुण राष्ट्रविचारी होणं गरजेचं होत . त्यासाठी टिळकांनी शिवजयंतीचा कार्यक्रम दरवर्षी मोठ्या धुमधडाक्यात साजरा केला जी परंपरा आजही चालू आहे . २० व्या शतकात , डॉ बाबासाहेब आंबेडकर यांनीदेखील शिवजयंती साजरी केली होती , ते दोन वेळा शिवजयंतीच्या कार्यक्रमाचे अध्यक्ष होते . तेव्हापासून शिवजयंती मोठ्या प्रमाणावर साजरी व्हायला लागली . ३ मे १९२७ रोजी मुंबईजवळ बदलापूर येथे शिवजयंती उत्सव डॉ बाबासाहेब आंबेडकरांच्या अध्यक्षतेखाली साजरा केला गेला . बदलापूरच्या गावकऱ्यांनी जातिभेद न ठेवता बाबासाहेब आंबेडकरांना कार्यक्रमाले निमंत्रण दिले होते . बाबासाहेब आंबेडकरांनी शिवाजी महाराजांच्या लोकहितकारी राज्यपद्धतीवर भाषण केले . कीर्तनाच्या वेळी स्पृश्य व अस्पृश्यांची एकत्र बसून कीर्तन ऐकले .

छत्रपती शिवाजी महाराज यांच्या बद्दल थोडक्यात ऐतिहासिक माहिती : –

निश्रयाचा महामेसु। बहुत जनांसी आधारू। अखंड स्थितीचा निर्धारू। श्रीमंत योगी। यशवंत कीर्तीवंत। सामर्थ्यवंत वरदवंत। पुण्यवंत नितीवंत। जाणता राजा। समर्थ रामदास स्वामींनी या ओवीमधून छत्रपती शिवाजी महाराजांचे अतिशय सुंदर आणि मार्मिक वर्णन केलेले आहे. जे जगाने केले ते छत्रपती शिवाजी महाराजांनी कधीच केले नाही आणि जे छत्रपती शिवाजी महाराजांनी केले ते जगाला कधीच जमले नाही .

शिवाजी महाराजांचा जन्म कुठे झाला ? महाराष्ट्राच्या मातीत १९ फेब्रुवारी १६३० रोजी शुक्रवारी सूर्यास्तानंतर पुण्याजवळील शिवनेरी किल्ल्यावरती एका रत्नाचा जन्म झाला आणि ते म्हणजे छत्रपती शिवाजी महाराज . असे म्हणतात की राजमाता जिजाऊ यांनी रयते वरती होणारा अन्याय बघून धाडसी आणि शूरवीर पुत्र होण्यासाठी शिवाई देवीला नवस केला होता . म्हणूनच जिजाऊ यांनी महाराजांचे नाव शिवाजी ठेवले .

शिवाजी महाराजांचे वडील शहाजी भोसले हे विजापूर सल्तनतीच्या सैन्यात एक मराठा सेनापती होते आणि त्यांची आई जिजाबाई या प्रतिभावान आणि हुशार होत्या . शहाजी भोसले आणि जिजाबाई यांना दोन मुले होती . त्यात मोठा मुलगा राजे संभाजी हे वडिलांसोबत असत आणि शिवाजी राजे हे जिजाबाई सोबत राहत असे .

लहानपणापासूनच जिजाबाईंनी शिवाजी

राजे यांना उत्तम संस्कार , युद्ध रणनीती , माता-भगिनींचा आदर करणे , गरीबांचा आधार होणे आणि अन्याय विरुद्ध लढण्याचे धडे दिले .

बालशिवाजी यांची स्वराज्य निर्माण करण्याकडे वाटचाल : –

वयाच्या १६ व्या वर्षी छत्रपती शिवाजी महाराजांनी रायशेर किल्ल्यावर रायशेरचाच्या पिंडीसमोर स्वराज्य निर्मितीची शपथ घेतली . शहाजी महाराजांनी स्वराज्याची सर्व जबाबदारी माता जिजाऊ आणि शिवाजी महाराजांकडे दिली . छत्रपती शिवाजी महाराजांनी मुघल राजवटीला विरोध करून १७ व्या शतकात भारतात मराठा राज्याची स्थापना केली .

स्वराज्य निर्माण करायचे असेल तर गड किल्ले काबीज करणे महत्त्वाचे होते . त्यामुळे महाराजांनी लहान-मोठ्या सर्व माणसांना एकत्र आणले आणि या सर्वाना मावळे असे नाव दिले . काही निष्ठावान आणि विश्वासू माणसांसोबत आपल्या आस-पासची गडकिल्ले काबीज करण्यास सुरुवात केली . सर्वात पहिले तोरणा किल्ला काबीज केला त्यानंतर हळूहळू महाराजांनी एक-एक करत असे ३६० किल्ले काबीज केले .

अफझलखानाचा वध : – शिवाजी महाराजांनी १० नोव्हेंबर १६५९ रोजी अफझल खानाचा वध केला होता . विजापूरच्या आदिलशहाचा सरदार अफझल खान आणि शिवाजी महाराजांमध्ये प्रतापगडाच्या पायथ्याशी संघर्ष झाला . यामध्ये महाराजांनी अफजलखानाच्या पोटात वाघ नख्या खुपसून अफझल खानाला ठार मारले . अफझल खान हा हजारा सैन्य घेऊन आलेला होता आणि महाराजांकडे अगदी मुठभर मावळे होते , परंतु महाराजांनी मोठ्या चतुराईने अफजलखाना सह त्याच्या सैन्याचा नायनाट केला . महाराजांनी जेव्हा अफजलखानाला मारले त्यावेळेस महाराजांचे वय फक्त २९ वर्षे होते . आजही संपूर्ण महाराष्ट्रामध्ये या घटनेची आठवण म्हणून शिवप्रताप दिन साजरा केला जातो .

पन्हाळगडावरील वेढा : – १६६० साली पन्हाळगडाच्या वेढ्यामध्ये महाराज अडकून पडले होते . महाराजांना त्या वेढ्यातून निसटला येईना . जुलै महिन्यातील १२ आणि १३ तारखेला महाराजांनी पन्हाळगडावरून निसटण्याचा निर्णय घेतला . महाराज अतिशय चतुराईने पन्हाळगडावरून निघाले . परंतु शत्रू महाराजांच्या मागावरच होते , रस्त्यामध्ये आलेल्या घोडखिंडीमध्ये शत्रू महाराजांजवळ पोहोचले . खिंड अतिशय अरुंद आणि अवघड होती . त्यावेळेस

बाजीप्रभू यांनी महाराजांना पुढे जाण्यास सांगितले आणि स्वतः त्या खिंडीमध्ये शत्रूला रोखण्यासाठी थांबले आणि महाराज विशाळगडावर पोहोचल्यानंतर तोफेचा बार करण्यास सांगितले . बाजीप्रभूंनी त्यांच्या श्वासात श्वास असेपर्यंत या खिंडीमध्ये शत्रूला थांबून धरले . आणि जेव्हा तोफेचा आवाज ऐकू आला त्यावेळेस बाजीप्रभूंनी आपले प्राण सोडले . म्हणून या खिंडीला पावनखिंड असे नाव देण्यात आले .

सुरतची लूट : – स्वराज्य निर्मितीसाठी महाराजांना धनाची आवश्यकता होती . तसेच मुघल दरबारामध्ये महाराजांना त्यांची दहशत निर्माण करायची होती . त्यामुळे महाराजांनी १६६४ मध्ये सुरत वरती हल्ला करून सुरत लुटले . सुरत हे शहर निवडण्याचे कारण म्हणजे मुघलांचा मोठा कारभार या ठिकाणी होत असे आणि सुरत मधून फार मोठ्या प्रमाणात मुघलांना कर वसुली मिळत असे . तसेच सुरत मध्ये मोठ मोठे व्यापारी देखील राहत होते . सुरत हे मुघलांचे प्रमुख बंदर होते आणि मुघलांचा संपूर्ण व्यापार या बंदरावरूनच होत असे . त्यानंतर महाराज आग्रा भेटीला गेल्यानंतर तिथे त्यांना कैद करण्यात आले आणि औरंगजेबच्या कैदेतून चतुराईने सुटका झाल्यानंतर महाराज परत स्वराज्यामध्ये आले . स्वराज्यात आल्यानंतर पुरंदरचा तह झाला . आणि

त्यानंतर सहा वर्षांनी ऑक्टोबर १६७० मध्ये परत महाराजांनी सुरत वर दुसऱ्यादा हल्ला केला आणि ह्या वेळेस ची लुट ही तीन दिवस चालू होती .

३ एप्रिल , १६८० हा महाराष्ट्रासाठी तसेच संपूर्ण रयतेसाठी अतिशय काळा दिवस होता . याच दिवशी छत्रपती शिवाजी महाराजांनी अखेरचा श्वास घेतला आणि हनुमान जयंतीच्या दिवशी रायगडावरती महाराजांचे निधन झाले . छत्रपती शिवाजी महाराजांच्या मृत्यु बद्दल स्पष्ट पुरावे नाहीत . काही लेखकांच्या मते छत्रपती शिवाजी महाराजांना तीव्र ताप असल्यामुळे त्यांचा मृत्यू झाला . महाराजांनी इंग्रजांकडून विषमज्वराची औषधे मागवल्याचाही उल्लेख इंग्रजी पत्रांमध्ये आहे . काही लोकांच्या मते महाराजांना १२ दिवस सलग ताप असल्यामुळे महाराजांचा मृत्यू झाला . काही इतिहासकारांच्या मते महाराजांना गुडघी आजार झाल्याचे असे देखील म्हटले जाते . महाराजांच्या मृत्युबद्दल कुठलाही समकालीन असा ठोस पुरावा नाही . विविध इतिहासकारांचे पुस्तकांमधील हे मत आहे .

छत्रपती शिवाजी महाराजांचे आदर्श विचार पुढीलप्रमाणे आहेत : १) शत्रूला कमजोर समजू नका , तर त्याला खूप बलवान मानून घाबरू देखील नका . २) सर्वप्रथम राष्ट्र , मग गुरू , मग आई-वडील मग देव . ३) जेव्हा धाडस उच्च असेल , तेव्हा डोंगरही मातीच्या ढिगारासारखा दिसतो . ४) शत्रूंकडूनही माणूस शिकू शकतो . माणूस जितका चांगला होईल तितके त्याचे शत्रू कमी होतील .

शिवाजी महाराज हे धार्मिक सहिष्णुतेचे आदर्श उदाहरण होते . त्यांच्या कारकीर्तीत सर्व धर्मांना समान वागणूक देणे हाच त्यांचा मुख्य हेतू होता . त्यांनी लोकांमधील गुलामगिरीची मानसिकता संपवली . त्यांनी लोकांमध्ये स्वराज्याचा आत्मविश्वास निर्माण केला . त्यांनी निष्पक्षता आणि न्यायाने राज्य केले . त्यांनी मराठा साम्राज्याची स्थापना केली .

छत्रपती शिवाजी महाराज हे एक आदर्श प्रशासक , दूरदर्शी नेते आणि समाजसुधारक होते , त्यांस कोटी कोटी प्रणाम !

चंद्रकांत सरस्वती प्रकाश शेळके , तहसीलदार , बीड

भाषा ही माणसाला मिळालेली सर्वात मोठी देणगी होय. भाषा ही संस्कृतीची वाहक आहे.भाषेशिवाय मानवी अस्तित्व आणि मानवी संस्कृती यांची कल्पनाही करणे अशक्य. मानवी जीवनातील आणि अर्थातच मानवी संस्कृतीतील संचित भाषेच्या माध्यमातूनच एका पिढीतून दुसऱ्या पिढीत संक्रमित झाले आहे.

भाषा कुठून येते ? आपण ’ मातृभाषा ’ असा शब्दप्रयोग करतो तेव्हा आईची जी भाषा ती मुलाची भाषा असा अर्थ आपल्याला अभिप्रेत असतो काय ? लहान मुल त्याच्या परिसरातील भाषा आत्मसात करते.ते वाढत जाते , तसा त्याच्या परिसराचा विस्तार होतो आणि त्याचा त्याच्या भाषेवर परिणाम होतो. आमच्या छत्रपती संभाजीनगरला (औरंगाबाद) राहणारे लोकं घराबाहेर पडले की अगदी सहज हिंदी बोलतात.आपण ज्या विक्रेत्याकडून भाजी घेत आहोत , तो ग्रामीण भागातून आलेला आपल्यासारखाच मराठी माणूस आहे , याचा जणू विसरच पडतो आणि ’ मेथी क्या भाव है ? ’ असा प्रश्न हाती भाजीची जुडी घेत सहजपणे विचारतो !

प्रश्न भाषेचा असल्याने आणि भाषा ही मूलतः वैयक्तिक असल्याने काही व्यक्तिगत अनुभव नमूद करायला हवत.साधारण पस्तीस वर्षांपूर्वी पुण्यात राहणाऱ्या मित्राने मला बजावले होते की , पुण्यात रिक्षावाल्याशी हिंदीत बोलायचे नाही ! हिंदीत बोलणारा माणूस पुण्यातील नाही म्हणजे नवखा आहे , असे रिक्षावाल्यांच्या लगेच लक्षात येते आणि मग त्यातील एखादा जवळच्या अंतरासाठी दूरचा रस्ता जवळ करू शकतो असे त्या मित्राचे सांगणे होते.दुसरा अनुभव दिव्डीतील.तेथे राहणारे माझे एक आम मला म्हणाले की त्यांच्या परिचयाच्या अन्य मराठी माणसांच्या तुलनेत माझी हिंदी चांगली आहे. या आसामा चांगल्या वाटलेल्या माझ्या हिंदीचे कारण माझे छत्रपती संभाजीनगर (औरंगाबाद) येथील वास्तव्य म्हणजे माझा परिसर हे आहे.वक्तृत्व आणि वादविवाद स्पर्धासाठी मार्गदर्शन करणारे प्रा. वसंतराव कुंभोजकर विद्यार्थ्यांना सांगत की , मराठी शब्दोच्चारान्वर लक्ष घाऊला हवे. हिंदीत ’ ण ’ नाही पण मराठीत तो आहे आणि त्याचा उच्चार ’ न ’ पेक्षा वेगळा आहे ! ही सगळी उदाहरणे भाषेचे परिसराशी असलेले नाते सांगणारी आहेत. कोणतेही व्याकरण शिकण्यापूर्वी भाषा आत्मसात करण्याची मानवी क्षमता नैसर्गिक असल्याचे भाषाशास्त्रज्ञ सांगतात.

परिसरात माणसं असतात तशी माध्यमं असतात. आज तर माध्यमांचे प्रकार आणि त्यांची संख्या वाढती आहे.ही सारी माध्यमं आपल्या समोर आणून ठेवणारा मोबाईल आपल्या तर नेहमीच हाती असतो. त्याने आपला जणू सारा परिसरच व्यापला आहे. यातील बराच भाग आभासी असतो आणि तो खऱ्याखुऱ्या परिसरापासून आपल्याला नेहमी दूर नेतो , हेही लक्षात घ्यावे लागते. आपला परिसर माध्यमांनी व्यापलेला असल्याने माध्यमांच्या भाषेचा विचार करावा लागतो. कोणे एकेकाळी (हा कोणे एकेकाळ फार लांबचा नाही !) माध्यमांचे विश्व म्हणजे दैनिके , नियतकालिके , आकाशवाणी आणि दूरदर्शन असे होते. (आकाशवाणी आणि दूरदर्शन हे शब्द रेडिओ आणि

१८ व्या अखिल भारतीय मराठी साहित्य संमेलनानिमित्त प्रकाशनार्थ

बदलती माध्यमं आणि बदलणारी भाषा

**अखिल भारतीय
मराठी साहित्य संमेलन, दिल्ली
२०२५**

ही पदं अस्तित्वात आहेत पण त्यांची दैनंदिन कार्ये बदलेली दिसतात. हा बदल तंत्रज्ञानातील बदलासोबत आला.तंत्रज्ञान गती आणि स्पर्धा घेऊन आले. त्याने माध्यमांचे स्वरूप बदलले. मुद्रितशोधक हद्दपार झाला.बातमीदार असो की लेखक , तोच त्याच्या मजकूराचा अनेकदा उपसंपादक ठरू लागला. जी दैनिके वेगळी जिल्हा पाने देतात , त्या पानांत या स्थितीचे प्रतिबिंब सहज दिसते.याचा परिणाम भाषेवर झाला. काहींनी नव्या पिढीशी नाते जोडायचे म्हणून त्या पिढीच्या भाषेशी नाते जोडण्याचा व्यावहारिक आग्रह धरला.त्याला कधी तात्त्विक रूप दिले. त्यातून भाषेचे रूप आणखी पालटले. महानगरातील भाषेत जशी इंग्रजी आणि हिंदीची सरमिसळ झालेली असते तशीच भाषा दैनिकातून डोकावू लागली. महानगरात राहणारी नवी पिढी इंग्रजी माध्यमातून शिकते.त्याच पिढीतील प्रतिनिधी आज वेगवेगळ्या माध्यमातून काम करतात.मग वटहकूम आणि शासन निर्णय , विधेयक आणि कायदा यात फरक केला जात नाही. मराठीत क्रियापदांचे अनेकवचनी रूप असते , आदरार्थी अनेकवचन उपयोगात आणण्याची पद्धत आहे अशा बाबींचा विसर पडतो.

कोणतीही भाषा स्थिर असू शकत नाही आणि भाषेने अन्य भाषांमधील शब्द स्वीकारण्यास काही प्रतिबंध असू शकत नाही.पण असे शब्द स्वीकारताना

आपल्या मूळ भाषेला रजा देण्याची गरज नाही.बँकेला बँक म्हणावे पण चेक साठी धनादेश हा शब्द सर्वाना समजतो ना ? आपल्या भाषेविषयी मराठी माणूस जागरूक नाही , ही विदारक वस्तुस्थिती आहे. मागे नगरला (आजचे अहिल्यानगर) साहित्य संमेलन झाले तेव्हा सुप्रसिद्ध दिग्दर्शक बासू भट्टाचार्य म्हणाले होते की, कलकत्ता शहरात सहा महिन्यापेक्षा अधिक काळ राहायचे असेल तर बंगाली भाषा शिकावीच लागते.पण महाराष्ट्रात तशी परिस्थिती नाही.येथे पिढ्यान्पिढ्या राहणारी माणसं मराठी नव्हे तर त्यांची मातृभाषा आणि हिंदी / इंग्रजी बोलत राहू शकतात.राहतात.

असे म्हणतात की ही विदारक वस्तुस्थिती ते सांगत होते तेव्हा सभामंडपातील प्रेक्षक टाळ्या वाजवत होते आपल्याकडील माध्यमात याच अवस्थेचे प्रतिबिंब पडले आहे. त्यामुळे अनेकदा माध्यमातून कानी पडणारी किंवा वाचनत येणारी मराठी ही अनेकदा मराठी वळणाची राहिलेली दिसत नाही. त्यातून मग ’ धन्यवाद ’ मानतो ’ / ’ मानते ’ यासारखे शब्दप्रयोग रूढ होतात. आभार मानले जातात आणि धन्यवाद दिले जातात हे लक्षात घेतले जात नाही.

आपल्याकडे दूरचित्रवाणीचा झपाट्याने विस्तार होत असताना एका मान्यवरांनी असे लिहिले होते की , पाश्चात्य देशात ’ मुद्रण संस्कृती ’ रुजल्यानंतर तेथे टेलिव्हिजन आला.आपल्याकडे मुद्रण संस्कृती रुजण्यापूर्वीच टेलिव्हिजन आला आणि विस्तारत असून त्याचे काही दुष्परिणाम संभवतात.भाषेच्या बाबतीत हे दुष्परिणाम आपण आता अनुभवत आहोत.मुद्रीत माध्यम हे शब्दप्रधान आहे. नभोवाणीचे माध्यम शब्दच आहे. क्रिकेटच्या सामन्याचे दूरचित्रवाणीवरून होणारे थेट प्रक्षेपण , नभोवाणीवरून त्याच सामन्याचे प्रसारित होणारे धावते वर्णन आणि त्याच सामन्याचा दुसऱ्या दिवशी प्रसारित होणारा वृत्तांत यात फरक असण्यास स्वाभाविक आहे.असाच फरक या तीन माध्यमातून येणाऱ्या अन्य

बाबींबद्दल असायला हवा. बोलण्याची भाषा आणि लिहिण्याची भाषा यात असणाऱ्या फरकाची जाणीव ठेवणे ही प्राथमिक गरज आहे.आपल्याकडे जेव्हा एखाद्या महत्त्वाच्या घडामोडीचे तपशील दूरचित्रवाणी वाहिन्यावर दाखवले जातात तेव्हा कॅमेरा त्याचे दृश्य टिपण्याचे काम त्याच्या यांत्रिक क्षमतेने आणि वेगाने करीत आहे , मानवी तोंडातून निघणारे शब्द त्याच्याशी स्पर्धा करू शकत नाहीत याचा निवेदकांना / बातमीदारांना विसर पडलेला दिसतो. वर्तमानपत्रातही हे घडत असल्याचे हल्ली अनुभवास येते.तपशिलाच्या पसाऱ्यात नेमेकपणा हरवून जातो.हा माध्यमांचा परस्परान्वर होत असलेला परिणाम आहे.असाच परिणाम मांडणीतही होत असल्याचे अनुभवास येते. छोट्या पडद्यावर एकाच वेळी निवेदक / वार्ताहर दिसतो , त्यांचा ज्यांच्याशी संवाद सुरू असतो तेही दिसतात , जे काही दाखवले जात आहे , त्याच्याशी निगडीत शब्दोक्कन दिसत असते , ’ स्क्रोल ’ सुरू असतो , कोपऱ्यात तपमान वगैरे दिसत असते.हे सारे रंगीत असते. वर्तमानपत्रातही मांडणीत अनेकदा अशी पूर्ण दिसते.तेथे पुरेसे अंतर राखणारी कोरी जगाा अर्थपुर्ण ठरते याचा विसर पडत चाललेला आहे.

आपल्याकडे वाहिऱ्या बहुभाषक असणे अपरिहार्य आहे.त्याचेही भाषेवर दुष्परिणाम होत आहेत. हिंदीत ’ खुलासा ’ हा शब्द ज्या अर्थाने वापरला जातो , त्या अर्थाने तो मराठीत उपयोगात आणला जात नाही. पण हल्ली हा ’ खुलासा ’ मराठीत ऐकू येत असला तरी तो हिंदीतील आहे , हे लक्षात घ्यावे लागते ! अशी किती तरी उदाहरणे देता येतील. हल्ली लहान मुलं त्यांच्या संभाषणात खूप हिंदी शब्द वापरत असतात.त्याचा उगम ते पाहतात त्या ’ कार्टून शो ’ मध्ये आहे. आपल्याकडील लग्नसमारंभातील मराठीपण जसे हळूहळू हरवत आहे , तसेच भाषेचेही होत आहे ! कौटुंबिक नात्यातील मराठी संबोधने बाजूला पडत असून भाऊजी या शब्दाची जगाा जिजाजी , मेहुणा या शब्दांची जगाा साला या शब्दांनी घेतली आहे.एकेकाळी वर्तमानपत्रांनी परिभाषेत भर घातली.आता व्यवहारात रूढ झालेले मराठी शब्द बाजूला सारून तेथे इंग्रजी / हिंदी शब्दांचा उपयोग सुरू आहे , याचा पदोपदी अनुभव येतो.

एकीकडे माध्यमातील नवी पिढी कार्यक्षम आणि तंत्रस्नेही असल्याचा अनुभव येत असतानाच त्यांचा मराठी शब्दसंग्रह मर्यादित होत असल्याचे जाणवते.याचे कारण या पिढीत मराठी साहित्याचे वाचन कमी झाले आहे , हे असावे. इंग्रजी माध्यमातून होणारे शिक्षण , बहुभाषक परिसरात संपर्कासाठी सहजपणे उपयोगात आणली जाणारी हिंदी , माध्यमांना आलेले तंत्रज्ञानप्रधान व्यवसायाचे रूप , उंसंत न देणारी वाढती स्पर्धा या आणि अशा काही कारणांपेठ्ठे आजच्या माध्यमात दिसणारी भाषा विचित्र रूप धारण करीत आहे. माध्यमांचा समाजमानावर होणारा परिणाम लक्षात घेता माध्यमांकडून उपयोगात आणली जाणारी भाषा महत्त्वाची ठरते. ती निष्कारण कठीण , बोजड नको तशीच स्वतःचे अस्तित्व सहजपणे विसरणारीही नको.ती पुढे जाणारी , स्वागतशील हवी आणि तिचे नाते तिच्या मुळांशी हवे.

राधाकृष्ण मुळी
निवृत्त संचालक
माहिती व जनसंपर्क महासंचालनालय

हे पत्र मुद्रक, प्रकाशक, मालक दीपक इंदर थोरात यांनी निर्मिती प्रिंटस्, धोंडीपुरा, टिळक रोड, जोशी नर्सिंग होमसमोर, बीड ता.जि.बीड-४३११२२ येथे छापुन कार्यालय सायं.दैनिक महाराष्ट्र आरंभ, घर नं.१-७-३८१,जुन्या पोलीस अधीक्षक कार्यालयाजवळ, थोरातवाडी बीड-४३११२२ (महाराष्ट्र) येथे प्रकाशित केले. संपादक – दीपक इंदर थोरात